nego zarówno wewnątrz państwa libańskiego, jak i poza jego granicami; 4. Zawiera interesujące z naukowego punktu widzenia skrupulatne łączenie wiedzy teoretycznej z praktyką życia kulturowo-cywilizacyjnego. Książka zasługuje na dużą uwagę znawców współczesnych przemian kulturowo-cywilizacyjnych, a zwłaszcza przestrzeni libańskiej.

mgr Mateusz Lewandowski
M4tek27@wp.pl

Bibliografia

Brylew M., *Liban. Religia – wojna – polityka*, Toruń 2016.

Marian Tadeusz Mencel, *Chińska Republika Ludowa jako współczesny podmiot środowiska międzynarodowego. Tom I. Uwarunkowania* [People's Republic of China as a contemporary subject of the international environment. Volume I. Conditions / Китайская Народная Республика как современный субъект международной обстановки. Том I. Условия], Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016, ss. 354

W publikacji pt. *Chińska Republika Ludowa jako współczesny podmiot środowiska międzynarodowego. Tom I.*

Uwarunkowania Marian Tadeusz Mencel podejmuje próbę przedstawienia współczesnej chińskiej myśli politycznej, skupionej na zagadnieniach polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej, chińskiej wizji budowy międzynarodowego porządku, jak również roli i miejsca na współczesnej arenie międzynarodowej. Autor dokonuje analizy przez omówienie uwarunkowań zarówno historycznych, jak i kulturalnych oraz społecznych. Przeprowadza czytelnika przez wszystkie etapy analizy – zaczynając od genezy, rozwoju, warunków, na perspektywach rozwoju Chin kończąc. Wszelkie poruszone aspekty opatrzone są stosownym komentarzem autora książki, który formułuje opinie na podstawie obiektywnych przesłanek. Wnioski zawarte w owej recenzowanej pozycji opierają się na informacjach zawartych w rozległym materiale źródłowym. Publikacja została wydane nakładem Wydawnictwa Adam Marszałek w Toruniu w 2016 roku. Publikacja jest częścią serii Biblioteka Azji i Pacyfiku. Wydane zostały przez autora także dalsze publikacje z cyklu *Chińska Republika Ludowa jako współczesny podmiot środowiska międzynarodowego*: tom II – *Wektory* oraz tom III – *Rozważania o rzeczywistości*. Monografia jest obszerna, złożona z 354 stron. Praca Mariana Tadeusza Mencela obejmuje dwa rozbudowane rozdziały, które poprzedzone są wstępem. Pierwszy nosi tytuł: „Czynniki kształtujące odrębność kulturowo-cywilizacyjną Chin”. Zostaje w nim podjęta próba oceny wpływu okoliczno-

ści związanych z uwarunkowaniami historycznymi oraz kulturowymi. Ukazana zostaje odrębność cywilizacyjna, specyfika przyrodniczo-geograficzna w ujęciu geopolitycznym, kształt i dynamika rozwoju chińskiej gospodarki oraz przemiany zachodzące w chińskim rolnictwie (problematyka związana z przepływem ludności z terenów wiejskich do miast, rozwój nowoczesnych technik upraw oraz wdrażanie coraz to nowszych technologii). Autor wskazuje, że działania państwa powinny być skierowane na przekształcenie chińskiej gospodarki rolnej w rolnictwo rozwinięte na tyle, by zdecydowanie zmniejszyła się liczba ludzi utrzymujących się z niego – w roku 2016 szacowana jest ona na około 250 mln osób. Zasilenie innych sektorów ma pozwolić Chińskiej Republice Ludowej utrzymanie rozwoju gospodarczego, który cały czas zapewnia nadwyżkę eksportu nad importem, co pozwala państwu prowadzić inwestycje na różnych polach i gwarantuje stabilny rozwój państwa. Wskazuje się jednak, że zmiany wdrażane przez władze chińskie spowodują, że w najbliższych latach niezbędne będzie przekwalifikowanie około 500 mln osób. W Chinach wszelkie działania prowadzone są w ramach uchwalonych programów wieloletnich. Warto zauważyć, że ingerencja w socjalistyczną gospodarkę rynkową ma na celu utrzymanie wysokiego poziomu industrializacji, urbanizacji, urynkwienia i internacjonalizacji.

W monografii zostaje dokonana dogłębna analiza stosunku władz do aspek-

tów ochrony środowiska. Konstytucja w art. 26 nakłada na państwo obowiązek wspierania i ochrony środowiska, w którym ludzie żyją, oraz środowiska ekologicznego. Zagwarantowane zostało także, że państwo zapobiega zanieczyszczaniu środowiska i innym szkodom społecznym oraz organizuje i rozszerza zalesienie i ochronę lasów. Chińskie władze dostrzegają zagrożenie dla środowiska naturalnego, jakie niesie szybki rozwój gospodarczy – głównym źródłem zanieczyszczeń są kopalnie węgla kamiennego oraz elektrownie, które wykorzystują ten surowiec. Wynika to z tego, że Chiny są największym producentem węgla na świecie i przez to zużywają go do produkcji energii jako najtańszy surowiec. 80% energii elektrycznej pochodzi z elektrowni opalanych węglem kamiennym. Rozwój gospodarczy spowodował jednak, że Chiny prześcignęły USA w emisji dwutlenku węgla. W planach przyjętych przez władze zostało wskazane, że do roku 2020 w państwie 15% energii będzie pochodziło z odnawialnych zasobów. Zwiększyć ma się udział elektrowni wiatrowych oraz hydroelektrowni. Powiększyć ma się także czterokrotnie udział energii pochodzącej z elektrowni atomowych. Kolejnym problemem związanym z ochroną środowiska w Chińskiej Republice Ludowej jest również dostęp do wody. Pomimo że ChRL zajmuje 6 miejsce pod względem dostępu do słodkiej wody na świecie, to zaczyna cierpieć na jej niedostatek. Wdrożono już programy, których celem będzie lepsze zarządzanie zasobami

wodnymi oraz powstanie większej liczby oczyszczalni ścieków, do wybudowania których zakontraktowano firmy z Francji.

Nie ulega wątpliwości, że Chińska Republika Ludowa jeszcze przez wiele lat będzie musiała się zmagać z takimi problemami, jak: nieadekwatnie wysoki poziom rozwoju wschodnich części kraju w stosunku do zachodu czy cały czas dynamicznie rosnąca grupa chińskiej burżuazji i wielkość sektora prywatnego, który wynosi około 2/3 PKB i stoi w konflikcie z wartościami państwa socjalistycznego. Kolejnym wyzwaniem, z jakim w najbliższych dekadach będzie zmagał się rząd, jest kwestia związana ze wzrostem liczby osób w wieku postprodukcyjnym. Jest to wynik prowadzonej od lat polityki prokreacyjnej, w wyniku której rodzina mogła mieć jedno dziecko. Takie działania znalazły swoje oparcie w art. 25 konstytucji, który stanowi, że państwo wspiera planowanie rodziny, tak aby wzrost ludności mógł być dopasowany do jego planów rozwoju ekonomicznego i społecznego. Marian Mencil wskazuje, że ingerowanie w kwestie demograficzne ma wpływ na dysproporcje związane z płcią obywateli. Rodzice, którzy mogli mieć tylko jedno dziecko, woleli żeby był to chłopiec. Stąd w państwie przewaga mężczyzn nad kobietami.

Spektakularny rozwój chińskiej gospodarki i osiągnięcia ostatnich trzech dekad odzwierciedlają aspiracje i możliwości państwa, eksponując jego siłę i zdolność wykorzystywania warunków,

jakie wytworzyły się w międzynarodowym środowisku. Dominacja Chin jest widoczna we wszelkich gałęziach gospodarki – od finansów, handlu zagranicznego aż do przemysłu. Doniosły wpływ na taki stan rzeczy miało ogłoszenie polityki otwarcia i stworzenia dogodnych warunków ekonomicznych dla kapitału zagranicznego, najpierw w strefach specjalnych, a później w całym kraju. Jednak wraz z rozwojem pojawiło się wiele nowych wyzwań, z którymi w najbliższych latach przyjdzie się zmierzyć władzom Chińskiej Republiki Ludowej.

W rozdziale II „Instytucjonalizacja współczesnego życia politycznego w Chińskiej Republice Ludowej” poddana analizie zostaje konstytucja oraz scharakteryzowany jest system polityczno-prawny, jak również porządek instytucjonalny, ukształtowany przez polityczne decyzje o budowie państwa zgodnie z ideą socjalizmu. Konstytucja potwierdziła podmiotowość państwa, ustanowiła wartości i cele wyznaczone przez komunistyczną ideologię, ukształtowała system głównych organów państwa oraz wyznaczyła zasady procesów decyzyjnych wynikających z podziału władzy. Ponadto określiła zasady i obowiązki obywateli, w tym granice wolności obywatelskich, wyznaczyła zasady funkcjonowania systemu partyjnego, jak również uregulowała kwestie struktury decyzyjnej i wyborczej. Ponadto struktura organizacyjna państwa uregulowana została w odrębnym rozdziale III konstytucji z 1982 roku. W monografii zostają omówione takie

organy państwa, jak: Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych, Stały Komitet Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych, przewodniczący Chińskiej Republiki Ludowej (odpowiednik prezydenta), Rada Państwowa (rząd), Centralna Komisja Wojskowa, która odgrywa bardzo ważną rolę ustrojową, jak również sądy ludowe i prokuratura ludowa. Także zaprezentowany został podział administracyjny państwa i główne instytucje polityczne, do których należą parlament i rząd. W Chińskiej Republice Ludowej jest parlament jednoizbowy, którego skład odzwierciedla unitarny charakter państwa o dużym stopniu decentralizacji władzy, czego przejawem są utworzone obszary o specyficznym statusie ustrojowym (tj. Hongkong oraz Makau) oraz tereny autonomiczne. Warto zauważyć, że w skład osobowy parlamentu wchodzi reprezentanci nie tylko Komunistycznej Partii Chin, lecz także przedstawiciele innych partii komunistycznych, jak również osoby bezpartyjne. W publikacji omówiony zostaje także udział i znaczenie Chin w organizacjach międzynarodowych oraz wpływ mediów na kształtowanie świadomości prawnej obywateli. Autor przeprowadził analizę systemu partyjnego, w tym szczególnej pozycji Komunistycznej Partii Chin. Pomimo że w Chińskiej Republice Ludowej funkcjonuje 9 partii politycznych, to w preambule konstytucji zostało wskazane, że system partyjny to „wielopartyjny system współpracy i konsultacji politycznej pod przywódz-

twem Komunistycznej Partii Chin”. W ustawie zasadniczej stwierdzone jest, że Komunistyczna Partia Chin jest przewodnią siłą w demokratycznej dyktaturze ludowej, budowie socjalizmu oraz reformach. Na uwagę zasługuje fakt, iż partia powstała w lipcu 1921 r., a władzę sprawuje od powstania Chińskiej Republiki Ludowej w 1949 r. Aktualnie liczy ponad 80 mln członków, co powoduje, że jest największą partią polityczną na świecie. Nierozwiązanym problemem jest kwestia ustalenia relacji między prawem a polityką i statusem Komunistycznej Partii Chin, która ma uprzywilejowaną pozycję ustrojową.

Kwestią wartą uwagi, którą porusza autor publikacji, jest problematyka mediów. Chiny są państwem, w którym cenzura została konstytucyjnie zagwarantowana dla organów państwa. W art. 40 zostało stwierdzone, że „organy bezpieczeństwa publicznego oraz prokuratorskie mają prawo do cenzurowania korespondencji zgodnie z przepisami prawa”. Należy zauważyć, że w azjatyckim państwie jako korespondencję traktuje się oprócz tradycyjnych form przekazu, także Internet, radio, prasę i telewizję. Zatem w każdym wypadku, gdy jakakolwiek transmisja telewizyjna lub publikacja internetowa zostanie zakwalifikowana jako „niepoprawna politycznie”, zostaje wyeliminowana, a twórca zostaje ukarany. Stąd najważniejsze źródła informacji cały czas podlegają kontroli oraz cenzurze. Nieograniczony dostęp do sieci, z którego korzysta około 330 mln użytkowników, powoduje, że

władza odczuwa zagrożenie swojej pozycji z powodu braku kontroli nad systemem komunikacji i zdaje sobie sprawę, że jest to instrument, który umożliwia propagowanie idei niezgodnych z linią wytyczoną przez partię. Taki stan rzeczy spowodował, że władze wprowadziły chociażby ograniczenia w wyszukiwarkach, blokują strony prowadzone przez zachodnie przedsiębiorstwa i organizacje społeczne, zamykają blogi czy monitorują zawartość stron oraz elektroniczną korespondencję.

Aktywność Chińskiej Republiki Ludowej rośnie także na arenie międzynarodowej. Dostrzec ją można w działaniach w organizacjach międzynarodowych zarówno na poziomie regionalnym, jak i globalnym. Coraz częściej Chiny angażują się w problemy bezpieczeństwa w ujęciu wielowymiarowym. Celem działań na arenie międzynarodowej jest chęć stabilizacji oraz utrwalenia politycznego *status quo* w wymiarze terytorialnym i ekonomicznym. Przedstawicielom państwa zależy na utrzymaniu poziomu wzrostu gospodarczego, gdyż tylko taki stan pozwala na dalszy stabilny rozwój państwa. Nie ulega wątpliwości, że Chiny dążą także do realizacji ich mocarstwowych aspiracji.

Chińska Republika Ludowa, oprócz posiadania niekwestionowanej pozycji mocarstwa gospodarczego, z początkiem XXI w. stara się również zdobyć strategiczną przewagę w aspekcie militarnym. Trzon chińskich sił zbrojnych stanowi Chińska Armia Ludowo-Wyzwoleńcza. Pod względem liczebności,

z wynikiem przekraczającym 2 mln żołnierzy, jest ona największą armią świata.

Jest to książka skierowana do osób, które w sposób gruntowny chciałyby poznać i zrozumieć funkcjonowanie Chińskiej Republiki Ludowej. Autor w sposób jasny i syntetyczny prezentuje procesy zachodzące w tym państwie – zaczynając od genezy zjawisk, na perspektywach kończąc. Książka ta stanowić może zarówno głos w akademickiej dyskusji naukowej, praktyczne kompendium wiedzy dla polityków, przydatne źródło poszerzenia informacji dla pracowników naukowych działających nie tylko w tym obszarze, jak i materiał dydaktyczny dla studiujących na takich kierunkach, jak: prawo, administracja, politologia lub stosunki międzynarodowe, oraz inspirację przy przygotowywaniu prac dyplomowych.

mgr Kacper Milkowski
Wydział Prawa
i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-
-Mazurski w Olsztynie
ul. Warszawska 98
10-702 Olsztyn
kacpermilkowski@gmail.com

Bibliografia

Mencel M.T., *Chińska Republika Ludowa jako współczesny podmiot środowiska międzynarodowego. Tom I. Uwarunkowania*, Toruń 2016.